

здатності втілити режисерську концепцію. Методи виховання актора кіно спрямовані на розвиток акторської гнучкості та співпраці з режисером.

Отже, методи виховання сценічного актора і актора кіно мають свої приципові розбіжності. Контекстуальні відмінності, експресія та фізичність, ритм та технічні особливості, а також процес творчого виявлення впливають на підхід до навчання та розвитку акторських навичок. Розуміння цих розбіжностей допоможе акторам і викладачам краще адаптувати методи виховання до вимог сцени або кіно та розвивати акторські таланти на максимальному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Донченко Н.П. Режисура та акторська майстерність : навч. посіб. Київ, 2006. 260 с

*Гордєєв Сергій Іванович,
заслужений діяч мистецтв України,
кандидат мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри режисури
Харківської державної академії культури
<https://orcid.org/0000-0002-5654-0837>*

СУЧАСНІ ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК У ВИХОВАННІ АКТОРІВ ТА РЕЖИСЕРІВ МИСТЕЦЬКИХ ВИШІВ

Сучасне українське театрознавство, спираючись на театральну практику ХХ – ХХІ століть, приділяє значну увагу широкому колу питань еволюції режисерського та акторського мистецтва, театральної освіти, синтезу традиційних та інноваційних форм виховання творчої молоді. Ці розвідки набувають особливу вагу в контексті театального мистецтва сьогодення, позначеного творчими та педагогічними пошуками майстрів української театральної педагогіки. Тяжіння до експерименту й новацій завжди вирізняли кращих представників національної мистецької школи, творчі досягнення багатьох з яких пов'язані з використанням в педагогічній практиці, окрім фахових предметів (режисури, акторської майстерності), циклу спеціальних дисциплін. При цьому, особлива увага приділяється музичному (академічному та естрадному вокалу, грі на музичних інструментах, історії та теорії музики),

пластичному (хореографії, пантоміми) та фізичному вихованню.

Підґрунтям для пошуків в театральній педагогіці стали, насамперед, надбання видатних майстрів сучасної української сцени, педагогічні досягнення яких є для нас уособленням естетичних, професійних, методологічних пошуків у царині акторського та режисерського мистецтва. Перш за все, цікавим для нас є двотомник відомого українського режисера та театального педагога М. Резниковича «Театр доби. Життя театру» [5; с. 6], в якому подані його педагогічні ідеї, методи й прийоми викладання режисури, а також погляди на особливості сучасної театральної школи. Поряд з цим, важливим внеском в теорію театральної педагогіки є навчальний посібник Д. Чайковського «Шляхи розвитку режисури як професії» [7].

До цього необхідно додати навчальний посібник з майстерності актора М. Барнича «Майстерність актора. Техніка «обману» [1]. Автор посібника вперше в українській театральній педагогіці пропонує свою версію виховання українських акторів театру та кіно. Більш фундаментально про власну методику М. Барнич описує в своїй монографії «Психотехніка актора: майстер-клас» [2].

Особливого значення для розвитку нових тенденцій в українській сучасній театральній педагогіці набув й досвід американської театральної режисерки з українським корінням, поетеси, перекладачки, театрознавиці Вірляни Ткач. З інтерв'ю з режисеркою [8], ми дізналися про творчу діяльність майстрині, яка відома своїми творчими проєктами «Лісова пісня Яри», «Світло зі сходу», «Віртуальні душі», «1917-2017: Тичина, Жадан і Собаки». Вірляна Ткач також є засновницею студентських театральних майстерень при Гарварді, вела їх при театральних інститутах у Києві (Києво-Могилянська академія) та Харкові (ХНУМ ім. І.П. Котляревського), у Нью-Йоркському університеті та університеті Торонто. Завдяки їй велика частина української культури стала «живою» для американців, а традиції школи реформатора українського театру Леся Курбаса та харківського «Березоля» знаходять відгуки в сучасному нью-йоркському експериментальному театрі «Ла Ма Ма» та в пошукових виставах режисерки, що були зроблені на сцені Центру Курбаса в Києві.

Театр і навчальні заклади завжди взаємопов'язані. У мистецьких школах України різного рівня йде пошук інноваційних методик виховання актора і режисера. Нарешті, справжнім відкриттям для сучасної театральної школи України стала педагогічна система відомого українсько-американського режисера, дослідника театру та педагога О. Ліпцина, яку він розробив та виклав в методичних посібниках: «Акторська майстерність в ігровому театрі» та «Режисура ігрового театру : магістерської програми Метатеатр» [3; с. 4].

Саме в них віддзеркалені інноваційні ідеї створення сучасного навчального закладу, в якому фахову підготовку разом проходять актори, режисери, театрознавці, музиканти, театральні художники та менеджери.

Для нас цікавим є досвід авторів і розробників магістерської програми «Метатеатр» Національного університету «Острозька академія» (м. Рівне). Програма призначена для фахівців драматичного та музичного театрів, викладачів акторської майстерності, театрознавців, істориків театру, студентів вищого і післядипломного рівня освіти. Автори програми та педагоги, окрім О. Ліпцина, є заслужений артист України К. Кістень, відомий театральний критик С. Васильєв, спеціаліст в галузі сучасних візуальних мистецтв Д. Ключко, театральна продюсерка та акторка Н. Костенко, актор і режисер Є. Худзик впевнені в значній актуальності, суспільній і творчій доцільності, запропонованого проєкту, що «адресований сучасній людині, яка уражена самим явищем свого існування, сповнена цікавості та творчості, бажанням поглинати в безкінечність життєвих змістів та перетворювати побутову реальність навколо себе» [4; с. 8]. До цього треба додати й те, що, за ствердженням авторів, в цій нероздільній «єдності творчості і життя людини і полягає головна особливість і цінність програми Метатеатр» [4; с. 9]. Весь процес навчання протягом трьох років «орієнтований на надбання практичного досвіду акторської, режисерської та театрознавчої діяльності, сесійні періоди програми сплановано за принципом поступового ускладнення і нашарування більш комплексних елементів гри на існуючу професійну основу, що складається з базових традиційних механізмів театральної творчості, зокрема

ключових елементів системи психологічного театру та творчого методу Леся Курбаса» [3, с. 10-11].

Суть системи, запропонованої О. Ліпициним, полягає в узагальненні його методико-педагогічного досвіду, а також режисерів, акторів, що в процесі формування духовної культури та професійної майстерності майбутніх діячів театру звертають увагу на включення в цикл спецдисциплін таких предметів, як гра на музичних інструментах, пластика, історія та теорія музики, джазові імпровізації, вокальний ансамбль і таке ін. Відпрацьовуючи механізми універсалізації методологічної бази академічного мистецького виховання в театральній школі, автор методики відзначає тенденції та напрями інноваційних підходів, які зумовлюють шляхи формування творчої особистості в процесі реформування театральної освіти в Україні.

Для нас важливим є те, що «одним з принципів, на яких створена дана програма є додатковість ігрового підходу (розрядка автора – С. Г.) до вже сприйнятої і практично опанованої технології психологічного театру, розвинутої у вигляді етюдного методу та методу дійового аналізу» [3; с. 6]. В процесі трирічного навчання включені лекції, практичні заняття, семінари «з акторської майстерності та режисури, нові сучасні предмети; робота з текстом, в тому числі і на мові оригіналу, робота з простором і часом, основи сучасної драматургії, театральної критики, медійної діяльності, кінематографії, акторські тренінги і педагогічна практика, тощо» [3, с. 7]. Також до основних дисциплін в різні роки навчання здобувачам надаються допоміжні відгалуження: з вивчення англійської мови, музики (американської-джаз), імпровізації з древньогрецьких та японських танців, академічного та естрадного вокалу, гри на музичних інструментах та ін.

Таким чином, аналізуючи зміст магістерської програми «Метатеатр», яка, безумовно, є новаторською, можна зробити висновок, що театральна педагогіка в умовах Національного університету «Острозька академія» є більше мистецтвом, яке органічно поєднується з наукою. Сучасність стало затверджує новітній контекст переосмислення освітнього середовища, окреслення нових

контурів вирішення проблеми реалізації практичних технологій підготовки високопрофесійного фахівця нового покоління, конкурентного й креативного, з широким спектром необхідних професійних знань і компетентностей, що наполегливо продиктовано життєвими змінами в ритмі невблаганного перебігу часу. Саме послідовне навчання є варіативним з огляду освітньо-педагогічних спрямувань і певних тактик індивідуальної роботи за фахом майстра-викладача зі здобувачем освіти. Крім того, освітній процес в підготовці майбутніх акторів та режисерів є різноманітним і еластичним за конструкцією й орієнтацією на синтетичність.

Таким чином, перспективами дослідження є подальше вивчення особливостей сучасних театральних педагогів, які активно розповсюджують методика «ігрового театру» та успішно використовують її у роботі зі здобувачами мистецьких вишів. Діяльність педагогів-новаторів спрямована на модернізацію та розвиток інноваційних технологій української театральної школи.

На наш погляд, саме особиста методика професійної підготовки українських акторів та режисерів за авторською магістерською програмою «Метатеатр» О. Ліпцина надає підстави стверджувати, що різноманітні грані традицій мистецького об'єднання «Березіль» (МОБ), творцем якого в Україні був Лесь Курбас, яскраво проявляються в новаторських ідеях та пошуках його послідовників, впливають на формування сучасної театральної школи, яка значно розширює творчі можливості акторського та режисерського мистецтва, стає невід'ємною складовою сценічної педагогіки України.

За висловом М. Резниковича «важливо зрозуміти, що справжнє мистецтво – музика, живопис, театр, кіно та й література не може надати миттєвої віддачі. Воно підбирається до людської душі поступово. Воно завжди працює на перспективу, на майбутнє» [6, с. 225-226].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барнич М. Майстерність актора. Техніка «обману»: навч. посіб. Київ : Ліра, 2016. 303 с.
2. Барнич М. Психотехніка актора: майстер-клас: монографія. Київ : Пінзель, 2018. 197 с.
3. Ліпцин О. Акторська майстерність в ігровому театрі: магістерська програма «Метатеатр»: метод. посіб. Острог : вид-во Нац. ун-т. «Острозька академія», 2020. 82 с.

4. Ліпцин О. «Режисура ігрового театру магістерська програма «Метатеатр»: метод. посіб. Острого : вид-во Нац. ун-т. «Острозька академія», 2020. 66 с.
5. Резникович М. Театр доби. Життя театру: в 2-х кн. Київ : «Альтерпрес», 2001. Кн. 1. 384 с.
6. Резникович, М. Театр доби. Життя театру: в 2-х кн. Київ : «Альтерпрес», 2001. 368 с.
7. Чайковський Д. Шляхи розвитку режисури як професії: навч. посіб. Львів : Драм. театр «Ми», 1997. 141 с.
8. Черній А. Вірляна Ткач про американський театр, український джаз та культурну дипломатію під час війни: бесіда з амер. театр. режисеркою, театрознавицею В. Ткач; бесіду вела А. Черній. URL: <https://theclaquers.com/posts/9901> (дата звернення: 06.04.2023).

*Гурбанська Світлана Олександрівна,
кандидатка філологічних наук, доцентка,
доцентка навчально-наукового інституту
Київського національного університету культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-1242-5896>*

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-РЕЖИСЕРІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Система фахової підготовки майбутніх фахівців у галузі режисерського мистецтва передбачає зосередженість викладацького складу вищих навчальних закладів на формах режисерської підготовки студентів. Науковцями запропоновано такі тлумачення компетентності. Так, І. Родигіна пов'язує компетентність із кваліфікованістю, обізнаністю та авторитетністю [2]. Притримуємося цієї думки і пропонуємо дати визначення компетентності як володіння особистістю відповідною компетенцією, яка характеризує її індивідуальне ставлення до навколишньої дійсності, як норму освітньої підготовки студентів.

Надзвичайно важливим є кваліфіковане подання дисциплінарного циклу інструментально-виконавської спрямованості, що є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх режисерів і формує їхні фахові компетентності. Зокрема, навчальні дисципліни соціально-гуманітарної і художньо-естетичної спрямованості є важливими у процесі професійної підготовки, а також у формуванні базових компетентностей фахівців-режисерів.